ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE DOĞUM KONTROLÜ

Recep Akdur*

Toplum Ve Hekim Sayı 30, İstanbul, Haziran 1980 s: 57-61

Gebeliği veya gebelikten sonra doğumu önleme olayı, değişik ülkelerde ve kullanma ereğine göre çeşitli şekillerde adlandırılmaktadır. Doğum Kontrol (Birth Control), nüfus kontrol (population Control), aile planlaması (Family planning), ebeveyn planlaması (Pattern Planning) bunlardan bazılarıdır. Bu konuda her iki dönemini de kapsaması (gebelik öncesi ve sonrası) ve varılmak istenen sonucu da ifade etmesi nedeniyle genel olarak kullanılabilecek deyim doğum kontrolü olması gerekir. Tüm bu değişik isimlere rağmen esas olan, şu veya bu nedenle doğumun önlenmesidir. Değişik adlandırmalar veya farklı ereklerle kullanmalar olayın bu niteliğini değiştirmemektedir.

Dünya'da gebeliğin önlenmesinin gündeme gelmesi 1750'lere rastlar. Ancak özellikle sosyo-ekonomik yönleriyle doğum kontrolünün tartışılmaya başlaması ve güncelleşmesi 1824 de yayınlanan Thomas Malthus'un «Nüfus Üzerine Özet Bir Görüş» adlı kitabı iledir. Türkiye'de konunun gündeme gelmesi daha ileriki tarihlere rastlar ise de, aynı tartışmalara paralel olarak tartışılmış ve halen tartışılmaktadır. Bu tartışmaların Cumhuriyet Dönemindeki gelişim üç dönemde özetlenebilir :

1. Dönem; 1920-1957 yılları arasındaki nüfus artışının teşvik edildiği ve her türden doğum kontrolünün yasak olduğu dönem (Bu dönemde nüfus artış hızı % 17 dolayındadır).
2. Dönem; 1957-1965 yılları arasında batının etkisiyle nüfus aleyhtarı ve doğum kontrolü lehine kampanya dönemi. Bu dönemi, hu kuki yapının aynen devam etmesine karşın, her iki görüşün birbirine baskınlığının olmadığı dönem diye de niteleyebiliriz.
3. Dönem; 1.4.1965 de kabul edilen 557 sayılı Aile Planlaması (Kanunu ile başlayan doğum kontrolünün yaygınlaştırıldığı dönem. (Bu dönemde nüfus artış hızı %0 27 dolayındadır).

Bu özetlemeden de anlaşılacağı üzere Türkiye'de 1965 den beri aile planlamasının hatta giderekten nüfus kontrolünün resmi politika olarak benimsenmiş olmasına karşın, konu hala tartışılmakta ve güncelliğini korumaktadır.

Doğum kontrolüne başvurma nedenlerini iki temel grupta toplayabiliriz; 1-Tıbbi nedenler, 2-Sosyo-ekonomik nedenler. Doğum kontrolünün tıbbi nedenleri bu metinde tartışılmak istenen esas konu

*A.Ü. Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Kürsüsü Uzman Asistanı.

değildir. Ayrıca tıbbi nedenler doğum kontrolünü benimseyen veya karşı çıkan taraflarca tartışılmasız kabul edilen doğrulardır. Bu nedenle üzerinde durulmayacaktır.

SOSYO EKONOMİK NEDENLERİN BAŞLICALARI

1 - Nüfus, kısıtlanmadığında, geometrik dizi şeklinde çoğalır buna karşılık üretim ve beslenme kaynakları aritmetik dizi şeklinde çoğalır. Bu nedenle nüfusun gücü, yeryüzünün insan geçimini sağlama gücüne kıyasla sınırsız ölçüde büyüktür. Şayet nüfus çoğalmasına engel olunmaz ise insanlık bir gün aç kalacaktır.

2 - Nüfus patlaması toplum dengesini bozarak, sosyal kargaşalara neden olacak ve iktidar değişikliklerine yol açacaktır.

3 - Ülkenin, kaynaklarına göre, besleyebileceği kadar nüfusa sahip olması ve yoksulluğu azaltmak için ekonomik koşullara uygun aile ölçüsü yaratılmalıdır.

4 - Gerçek kalkınma hızını arttırabilmek için nüfussal yatırımları (sağlık konut, eğitim v.b) azaltmak gerekir. Bu ise nüfusun kısıtlanması ile mümkündür. Bu durum, ayrıca nüfussal yatırımların verimliliğini de arttırmak suretiyle daha eğitimli ve sağlıklı nesiller yetişme
sini sağlayacaktır.

5 - İnsanlar, sağlık hizmetlerini geliştirerek bozdukları doğal dengeyi nüfus artışını kontrol ederek tekrar dengelemelidir. Aksi takdirde, açlık, büyük harpler ve fazla nüfusun doğuracağı yeni hastalıklarla ölümler artarak denge kendiliğinden acı bir şekilde sağlanacaktır. Bu kötü son doğum kontrolle önlenmelidir.

6 - Kadın özgürlüğünün sağlanması ve kadının üretime daha fazla zaman ayırması için gereklidir.

Ülkemizde doğum kontrolünü benimseyenlerin birçoğunun, şu veya bu şekilde ifade etseler de, hareket noktası yukarıda özetlenen nedenlere dayanmakta ve tıbbi nedenleri de ileri sürmek suretiyle görüşlerine güçlük kazandırmaya çalışmaktadır. Doğum kontrolüne karşı çıkan çevrelerin, başlıca nedenleri ise şu şekilde özetlenebilir.

1 — Ülkenin besleyebileceği optimum nüfus tespit edilmeden artış hızı azaltılmamalıdır.

2 — Nüfus yoğunluğumuz birçok ülkeye göre azdır.

3 — Nüfus yönünden güçlü olmak, ülkeyi siyasal ve askersel yönden güçlendirecektir.

4 — Doğum kontrol çalışmaları üretken ve ilerici genç nesilleri azaltacaktır ve hızlı nüfus artışı sosyo-ekonomik değişimlere yol açacaktır.

5 — Kontrol imkanlarının yaygınlaşması toplumda ahlaksızlığa ve fuhşa yol açacaktır. Ayrıca doğum kontrolünün tek tanrılı dinlerce kabul edilmesi tartışmalıdır.

Her iki taraf görüşün özetlerinden de anlaşılacağı üzere, ülkemizde doğum kontrolünü benimseyenlerde karşı çıkanlarda konuya Maltus'çu olarak yaklaşmaktadır. Her iki düşünce de aynı esastan hareket etmektedir. Bu esas ise nüfusun kısıtlanması ya da çoğalmasıdır. Oysa nüfusun kısıtlanması gerçek kalkınma hızını arttırarak ekonomik kalkınmayı hızlandıramayacağı gibi ne de büyük Türkiye için bir engeldir. Veya tam tersi nüfusun hızla artması ne büyük Türkiye için bir yoldur ne de sosyo-ekonomik değişmelere yol açacaktır.

Günümüzde Malthus'un görüşlerinin tamamen yanlış olduğu dünya deneyimleri ile ispatlanmıştır. Nüfus kısıtlanması ile kalkınmanın 'mümkün olmadığı, aksine sosyo-ekonomik kalkınmanın doğurganlık oranını azalttığı bilinen bir gerçektir. Bir toplumun nüfus artış hızı o toplumun sosyo-ekonomik koşullarınca belirlenir ve sosyo-ekonomik •koşullar değiştirilmeden yapılacak müdahaleler başarı sağlayamaz. Tarımda modernleşme sanayileşme, eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve kadının üretim hayatına sokulması gibi koşullar sağlanmaksızın doğurganlığın azaltılması mümkün değildir. Diğer bir deyişle nüfus kısılması ile sosyo-ekonomik kalkınma sağlanamaz aksine sosyo-ekonomik kalkınma ile doğurganlık oranı azaltılabilir.

Diğer bir konuda nüfussal yatırımların ekonomik kalkınmayı azaltacağı konusudur. Bu görüş temelden yanlıştır. Çünkü; her nüfussal yatırım (eğitim, sağlık v.b) ileriye yönelik bir ekonomik yatırımdır ve bu yatırımların ağırlığı oranında ekonomik kalkınma hızı artar. Ayrıca ekonomik kalkınmanın ereği de nüfussal yatırımları en üst düzeye ulaştırmak yani sosyal refahı sağlamaktır.

Sosyal refahın artması ile nüfusun artacağı bunun giderekten sosyal refahı azaltarak ölümlerin artacağı dolayısı ile de nüfus artışının acı bir biçimde kısıtlanacağı tezi de artık geçerliliğini yitirmiştir. !Tam aksine refah seviyesi artan yani sanayileşmesini ve tarımda modernizasyonunu sağlayan ülkelerde ölümlerle birlikte doğurganlık hızı da azalmış ve nüfus artışları durma noktasına gelmiştir. Oysa sosyal refahın sağlanamadığı geri kalmış ülkelerde nüfus artışları alabildiğine yükselmektedir.

Nüfusun geometrik diziyle buna karşılık üretim araçlarının aritmetik diziyle çoğaldığı tezi ise belki toprak için bir oranda geçerlidir. Oysa bilimin gelişmesi geometrik dizi ile olmakta buna paralel olarak üretm araçları da geometrik dizi ile çoğalmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki üretimin nüfustan hızlı artması bunun en açık kanıtıdır. Dünyadaki tüm açlık çığırtkanlığına rağmen dünya kaynaklarının hala savaş gibi bir çılgınlık için harcanabilmesi bunun diğer bir kanıtıdır. Sorun dünya kaynaklarının yetersizliği veya üretim araçlarının yeterince hızlı gelişmemesinden çok dünya kaynaklarının eşit bölüşülmemesi ile ilgilidir.

Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere Malthus'un görüşleri geçerliliği olmayan bir varsayımdan ibarettir. Buna rağmen, yukarı dada değinildiği gibi doğum kontrolünü benimseyen bazı çevrelerce de karşı çıkan çevrelerce de hala bu görüşe sıkı sıkıya sahip çıkılmaktadır. Başlangıçta yanlış yola girildiğinden her ikisi de yanlışlıklarla dolu bir çıkmazdadır.

KONUYA SAĞLIK AÇISINDAN YAKLAŞIM VE SONUÇ

Adı ne olursa olsun ana-çocuk sağlığı hatta tüm toplum sağlığı için doğum kontrol yöntemlerini kullanılmasında zorunluluk vardır. Bu konudaki tüm bilgi ve olanaklar, kürtaj da dahil, hiçbir sınırlama getirmeksizin toplumun her kesiminde sağlanmalıdır. Ancak, burada önemli bu çalışmaların hangi amaç ve yaklaşımla yürütüleceğidir. Bize göre doğum kontrolünün tek amacı olmalıdır o da sağlık.

Doğum kontrol çalışmalarının amacı ne sosyo-ekonomik kalkınmayı hızlandırmak ne de nüfus kısıtlamak olmalıdır. Zaten doğum kontrolü ile bunu temin etmek mümkün değildir. Eğer polivalan sağlık hizmeti içinde tüm diğer hizmetlerle birlikte verilir ise doğum sayısı ve sağlığı azaltılırken, doğanlarında yaşaması sağlanacağından kısa süreli olarak nüfus artışı belki de hızlanacaktır. Ülkemizdeki ölümlerin % 37 sinin 4 yaşın altında olması bunun en güzel kanıtıdır. Ölenler ölmeye devam etsin biz sadece doğumları azaltalım denilse bile yine doğum kontrol ile nüfus artış hızı azaltılamayacaktır. Bunun en güzel kanıtını da ülkemizdeki son 15 yıllık uygulama göstermiştir.

Diğer bir konuda, sosyo-ekonomik kalkınma nüfusun hızlı artışı sorununu zaten kendi halledecektir. Bu amaçla doğum kontrolü yapmaya gerek olmadığı gibi başarılı da olamayacaktır. Şu söylenebilir, nüfus kısıtlanmasına taraftar olanlar ümitlenmesin karşı olanlar ise hiç korkmasınlar, sosyo-ekonomik değişimlere yol açmadan, doğum kontrolü nüfus artışını azaltmayacaktır.

Sonuç olarak doğum kontrol yöntemlerinin kullanılması sağlık açısından bir zorunluluktur ve salt bu amaçla kullanılmalıdır. Bu hizmet diğer sağlık hizmetleriyle entegre olarak yürütülmeli ve bu konudaki kürtaj da dahil tüm tıbbı bilgi ve olanaklar ön koşulsuz olarak tüm toplum bireylerine sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1-Baykan N.; Aile planlaması, Toplum Hekimliği Ders Kitabı;
A.Ü. Tıp Fakültesi yayınları yayın no: 379, ikinci baskı, Ankara 1979 Sayfa 365.

2-Bilgin Y.; Yayınlanmamış ders notları.

3- Fişek No.; H.Ü. Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği ders notları, Ankara 1970.

4- Koctürk O. N.; Sessiz Savaş, Ararat yayınevi, İstanbul 1969.

5-Marx K., Engels F.; Nüfus Sorunu ve Malthus sol yayınevi, Ankara 1976.

6-Üner S.; Nüfus bilimi Sözlüğü, H.Ü. Yayınları, Ankara 1972.

7-WHO Evaluation of family planning. Genova 1975.